

PROFILAKTIKA INSPEKTORINING FUQAROLAR BILAN HAMKORLIKNI TASHKIL ETISH, MUOMMOLAR VA YECHIMLAR

Komilov Doniyorbek Elmurod o`g`li
IIV Akademiyasi 312-guruh kursanti

Annotatsiya: Ushbu maqolada profilaktika inspektorining huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshirishda fuqarolar bilan hamkorligining mohiyati va o`ziga xos xususiyatlari, asosiy yo`nalishlari, usul va shakllari, xorijiy davlatlar tajribasi va ularning tahlili, hamkorlikni tashkil etishdagi muammo va kamchiliklarhamda ularning yechimlari yuzasidan taklif va tavsiyalar yoritilgan.

Аннотация: В данной статье рассмотрены сущность и особенности сотрудничества инспектора по профилактике с гражданами в осуществлении профилактики преступности, основные направления, методы и формы, опыт зарубежных стран и его анализ, предложения и рекомендации относительно проблем и недостатков. в организации сотрудничества и освещены пути их решения.

Abstract: In this article, the essence and specific features of the prevention inspector's cooperation with citizens in the implementation of crime prevention, the main directions, methods and forms, the experience of foreign countries and their analysis, suggestions and recommendations regarding the problems and shortcomings in the organization of cooperation and their solutions illuminated.

Хар қандай жамиятнинг муҳим қисми ҳисобланган фуқаролар давлатнинг равнақи ва ривожланиши, унинг тинчлиги ва осойишталигини сақлашда асосий ролни ўйнайди. Бу қадимдан ўз ишотини топган ва бугунги кунда амал қилиниши лозим бўлган қоидага айланган.

Буюк мутафаккир Абу Наср Форобий маънавий озодлик, инсон такомилли, адолатли жамият қуришнинг бирдан-бир шарти одамларни эзгуликка чорлаш, ғоявий жиҳатдан вояга етказиш деб билган ва бу ҳақда шундай деб ёзган: “Инсон бахт-саодат нималигини тушунган бўлса-ю, унга эришишни мақсад қилиб олмаса, ғоя ва хоҳишига айлантормаган бўлса, унга нисбатан озгина бўлса-да, шавқ ва завқ сезмаса, истак ва мулоҳазасини, куч ва қувватини бошқа нарсаларга сарфласа бу қилмишлари ёмон ва ноўринлидир” .

Албатта қайси мамлакатда фуқароларнинг фаровон ҳаёти таъминланар экан, шу давлатда ривожланиш бўлади. Фуқаронинг фаровонлиги эса унинг юртига бўлган меҳрини янада оширади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев: “Хабарингиз бор, бу йил мамлакатимиз аҳолиси 33 миллион кишидан ошди. Бу, албатта, кичкина

рақам эмас. Шунинг учун ҳам, фуқароларимизнинг ижтимоий ҳуқуқларини рўёбга чиқариш, жумладан, улар учун муносиб шароит яратиш, ёшларни ўқитиш ва касбга тайёрлаш, иш ва уй-жойлар билан таъминлаш каби ҳаётий масалаларни ҳал этишимиз лозим. Конституциямизда ҳар бир инсон малакали тиббий хизматдан фойдаланиш ҳуқуқига эга экани мустаҳкамлаб қўйилган. Бу муҳим ҳаётий қонуннинг ижросини таъминлаш – халқимиз генофондини асраш ёки оддий қилиб айтганда, давлат ва жамият тараққиётининг

кафолатидир, десак, айти ҳақиқатни айтган бўламиз” , - деб таъкидлаб, фуқароларимизни ҳар томонлама ижтимоий-иқтисодий қўллаб қувватлаш муҳим аҳмият касб этишини кўрсатиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 21-моддасида “Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида ягона фуқаролик ўрнатилади. Ўзбекистон Республикаси фуқаролиги, унга қандай асосларга эга бўлганликдан қатъий назар, ҳамма учун тенгдир. Қорақалпоғистон Республикасининг фуқароси айти вақтда Ўзбекистон Республикасининг фуқароси ҳисобланади. Фуқароликка эга бўлиш ва уни йўқотиш асослари ҳамда тартиби қонун билан белгиланади” , - деб белгилаб қўйилган.

Юқоридаги Конституциявий нормадан кўриниб турибдики, Ўзбекистон Республикасида ягона фуқаролик белгиланган бўлиб, фуқароларнинг тенгилиги принципи муҳим аҳмият касб этади ва Ўзбекистон Республикасининг барча фуқаролари ҳуқуқ, бурч ва мажбуриятлари бир ҳилдир.

Конституциянинг 7-бобида фуқароларнинг “Шахсий ҳуқуқ ва эркинликлар” (24-31-моддалар), 8-боби “Сиёсий ҳуқуқлари” (32-35-моддалар), 9-боби “Иқтисодий ва ижтимоий ҳуқуқлар” (36-42-моддалар), 10-боби “Инсон ҳуқуқлари ва эркинликларининг кафолатлари” (43-46-моддалар) белгиланган бўлса 1-бобида фуқароларнинг бурчлари белгилаб берилган.

Жумладан, Конституциянинг 47-моддасида “Барча фуқаролар Конституцияда белгилаб қўйилган бурчларини бажарадилар”, -деб белгиланган бўлиб, бу фуқароларнинг давлат ва жамият олдидаги бурчларини бажаришлари шартлигини кўрсатади, 48-моддасида “Фуқаролар Конституция ва қонунларга риоя этишга, бошқа кишиларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари, шаъни ва қадрқимматини ҳурмат қилишга мажбурдирлар” , - деб белгиланганлиги уларнинг қонунларга қатъий риоя этишлари, амал қилишлари лозимлигини белгилаб беради, 49-моддасида “Фуқаролар Ўзбекистон халқининг тарихий, маънавий ва маданий, меросини авайлаб асрашга мажбурдирлар. Маданий ёдгорликлари давлат муҳофазасидадир”, - деб белгиланиши фуқароларнинг тарихий обидалар, маънавий ва маданий меросни авайлаб асраш билан бир қаторда уларни ҳимоя қилишга ҳам мажбур эканликларини, 50-моддасида “Фуқаролар атроф табиий муҳитга эҳтиёткорона муносабатда бўлишга

мажбурдирлар”, деб белгиланиши табиатни асраш балки уни ҳимоя қилиш ва ушбу соҳадаги ҳуқуқбузарликларни олдини олишга мажбурликларини белгилаб беради, 52-моддасида “Ўзбекистон Республикасини ҳимоя қилиш – Ўзбекистон Республикаси ҳар бир фуқаросининг бурчидир. Фуқаролар қонунда белгиланган тартибда ҳарбий ёки муқобил хизматни ўташга мажбурдирлар”, - деб белгиланган норма фуқароларнинг диний экстремизм ва терроризм, гиёҳвандлик, одам савдоси, уюшган жиноятчилик ва бошқа кўринишдаги ҳуқуқбузарликларга қарши кураш бурчи эканлигини белгилаб беради. Шу билан бирга, қонуннинг амал қилиш доирасини аниқ белгилаб қўйиш муҳим аҳамиятга эга. Мисол учун, ушбу қонун солиқ, валюта, банк, суғурта, транспорт, ҳаракат хавфсизлиги, экология, санитария-гигиена, божхона, ҳуқуқтартибот идоралари фаолияти бўйича жамоатчилик назоратини амалга ошириш муносабатларини қамраб олиши зарур. Айни пайтда қонун билан жамоатчилик назоратини юритувчи асосий тузилмаларни белгилаб қўйиш талаб этилади. Чунки, профилактика инспекторлари айнан ушбу соҳадаги ишларни назорат қилишда ва маълумотлар олишда фуқароларнинг ёрдамига суянади.

Профилактика инспекторларининг ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширишда фуқаролар билан ҳамкорлигини ташкил этишдаги ижтимоий муносабатларни ҳуқуқий тартибга солиш мақсадида 2017 йил 6 сентябрда Ўзбекистон Республикаси ички ишлар вазирининг «Ички ишлар органлари таянч пунктлари профилактика инспекторларининг ҳисоботини фуқаролар йиғинларида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 14 февралдаги ПҚ- 3528-сон Қарори.Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 14 февралдаги ПҚ- 3528-сон Қарори.эшитиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида»ги 193-сонли буйруғи қабул қилинди. Ушбу буйруқ билан тасдиқланган «Ички ишлар органлари таянч пунктлари профилактика инспекторларининг ҳисоботини фуқаролар йиғинларида эшитиш тартиби тўғрисида»ги низомга мувофиқ, профилактика инспекторлари ўзларига бириктирилган маъмурий ҳудуд бўйича тегишли фуқаролар йиғинларида ҳар ой якуни бўйича ҳисобот беради.

Профилактика инспекторининг ҳисоботини эшитиш фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли), унинг маслаҳатчилари, таълим муассасалари, оилавий поликлиникалар, кишлоқ врачлик пунктлари вакиллари, фуқаролар йиғинидаги хонадонларда, кўп қаватли уйларда истиқомат қилувчи аҳоли, ички ишлар органининг ушбу ҳудудга масъул этиб бириктирилган раҳбари иштирокида амалга оширилади.

Профилактика инспекторининг ҳисоботини эшитиш куни фуқаролар йиғини кенгаши томонидан ички ишлар органининг ушбу ҳудудга масъул этиб бириктирилган раҳбари билан келишилган ҳолда белгиланади. Йиғин

ўтказилишидан уч кун олдин бу ҳақда фуқаролар йиғинида кўринарли жойга эълон осиб қўйилади ҳамда аҳолига етказиш чоралари кўрилади.

Профилактика инспекторининг ҳисоботини эшитиш бўйича ўтказиладиган йиғин фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) томонидан олиб борилади. Йиғин баённомаси фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли), фуқаролар йиғини масъул котиби, ички ишлар органининг ушбу ҳудудга масъул этиб бириктирилган раҳбари томонидан имзоланади.

Ҳуқуқбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи ва унда иштирок этувчи орган ва муассасалар вакиллари профилактика инспекторларининг ҳисоботини эшитиш бўйича ўтказиладиган йиғинга фуқаролар йиғини томонидан таклиф этилади.

Профилактика инспекторлари қуйидаги асосий йўналишлар бўйича ҳисобот беради:

– ҳуқуқбузарликлар профилактикасини, айниқса, вояга етмаганлар ва ёшлар ўртасида ташкил этиш, ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабабларини, уларга имкон берувчи шарт-шароитларни аниқлаш, ўрганиш ва бартараф этиш;

– вояга етмаганлар ва ёшлар билан уларни Ватанга муҳаббат, ватанпарварлик, миллий ва умуминсоний қадриятларга хурмат руҳида тарбиялашга, ёш авлодни терроризм, диний экстремизм, зўравонлик ва шафқатсизлик ғояларидан ҳимоялашга йўналтирилган ишларни бевосита амалга ошириш;

– ҳуқуқбузарликлар профилактикаси, фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини ошириш масалалари бўйича ички ишлар органларининг бошқа бўлинмалари, давлат органлари, ташкилотлар, фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари билан ўзаро ҳамкорликни амалга ошириш;

– ҳуқуқбузарликларни аниқлаш ва уларга чек қўйиш, ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабаблари ва уларга имкон берувчи шартшароитларни бартараф этиш бўйича махсус профилактик чоратадбирларни, шунингдек, ҳуқуқбузарликларни содир этишга мойил шахслар билан профилактика ишларини амалга ошириш;

– ўқувчиларининг таълим муассасаларидаги давоматини назорат қилиш, ижтимоий хавфли ҳолатда бўлган ва таълим муассасаларига қатнамайдиган вояга етмаганлар ва ёшлар, шунингдек, ушбу тоифадаги шахсларнинг отаоналари билан профилактика ишларини олиб бориш.

Профилактика инспекторлари ҳисобот бериш жараёнида қонун ҳужжатларига мувофиқ қўриқланадиган давлат ва хизмат сирларини ҳимоя қилиши ҳамда инсонларнинг шахсий ва оилавий сирларининг дахлсизлигини таъминлаши лозим. Маълумки, ҳар бир маҳаллани жинойтчиликдан холи ҳудудга айлантириш, бу борада бефарқлик, лоқайдлик ҳолатларига барҳам

бериш жамиятда тинч ва осойишта ҳаётни таъминлашнинг асосий шартларидан биридир. Бу борада ҳар бир фуқаро онгида “Менинг маҳалламда жиноят содир бўлмаслиги керак” деган туйғуни шакллантириш ғоят муҳим аҳамиятга эга.

Таъкидлаб ўтиш жоизки, бугунги кунда профилактика инспекторининг фуқаролар билан ҳамкорлигини самарали ташкил этишга тўсқинлик қилувчи бир қанча омиллар мавжудки уларни бартараф этмай туриб керакли натижаларга эришиб бўлмайди.

Мухтасар қилиб айтганда, профилактика инспекторининг ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширишда фуқаролар билан ҳамкорлиги, *биринчидан*, аниқ режалаштирилган бўлиши, *иккинчидан*, ихтиёрийлик асосида ташкил этилиши, *учинчидан*, фуқароларнинг фаоллигини ошириш бўйича чоралар кўрилиши, *тўртинчидан*, жамият аъзоларининг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш орқали таъминланади. Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси соҳасида амалга оширилган ислохотлар натижасида *биринчидан*, профилактика хизматларининг ташкилий тузилиши, фаолиятининг асосий йўналишлари ва вазифалари қайта белгилаб берилди, *иккинчидан*, республикамизнинг барча ҳудудларида таянч пунктлари ташкил этилиб, уларда профилактика инспекторларининг фаолияти йўлга қўйилди, *учинчидан*, ички ишлар идоралари соҳавий хизматларининг ўзаро ҳамкорлиги такомиллаштирилди, *тўртинчидан*, профилактика хизматларининг фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, улар негизидаги жамоат тузилмалари билан ўзаро ҳамкорлиги янада мустаҳкамланди, *бешинчидан*, профилактика хизматларининг моддий-техника базаси ва ходимларини моддий рағбатлантириш ҳамда ижтимоий-ҳуқуқий ҳимоялаш такомиллаштирилди, *олтинчидан*, ички ишлар идоралари, хусусан профилактика хизматларини малакали мутахассислар билан таъминлаш, уларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизими такомиллаштирилди.

Ўтган давр мобайнида профилактика хизматлари фаолиятининг ташкилий ҳуқуқий асослари яратилди ва бугунги кунда янада такомиллашиб бормоқда. Республикамиз мустақиллигини мустаҳкамлаш мақсадида, 700 дан ортиқ қонунлар ва минглаб қонуности норма-тив-ҳуқуқий ҳужжатлари қабул қилинган баробарида, ҳуқуқбузарликлар профилактикасининг ҳам ҳуқуқий асослари яратилди. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 121-моддасида: «Қонунийлик ва ҳуқуқ-тартиботни, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга жамоат ташкилотлари ва фуқаролар ёрдам кўрсатишлари мумкин», деган қоида белгиланган бўлиб, мазкур норма профилактика хизматларининг фуқаролик жамияти институтлари билан ҳамкорлигини белгилаб беради. Бундан ташқари, Конституциянинг профилактика хизматларининг фуқаролик жамияти

институтлари билан ҳамкорлигини ташкил этишга асос бўлувчи нормаларини фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашни белгиловчи (19, 20, 21, 27, 31, 37, 43, 45, 64, 66 моддалар), ички ишлар идоралари профилактика хизматининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолиятини ташкил этиш қоидалари ва йўналишларини белгилаб берувчи (13-14, 22-25, 29, 31, 35, 47-53, 55, 57, 63, 64, 121-моддалар) ҳамда профилактика хизматларининг ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширишда ўзлари роя этишини талаб қилувчи нормаларга (15, 18, 19, 27-31, 33, 35, 37, 44, 53, 58, 61, 65, 121-моддалар) бўлиб ўрганиш мақсадга мувофиқ.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, профилактика инспекторлари фуқаролар билан ҳамкорлигини айнан фуқаролик жамияти институтлари орқали амалга оширишлари мумкин.

Ўзбекистон Республикасининг 1994 йил 22 сентябрдаги Жиноятпроцессуал кодекси 2-моддасида унинг вазифалари келтирилган бўлиб, мазкур кодекснинг асосий вазифаларидан бири жиноятларнинг олдини олишдир. Унинг бир қатор нормалари бевосита профилактика хизматларининг фуқаролик жамияти институтлари билан ҳамкорликдаги фаолиятини белгилаб беради. Жумладан, 296-моддада жиноят ишларини юриштирувчи, терговчи, прокурор ва суд жиноятнинг сабабларини ва унинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитларни аниқлашлари шарт эканлиги, 297-моддада жиноятнинг сабаблари ва унинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитамалий қўлланма / Юридик фанлар доктори, проф. И. Исмаиловнинг таҳририда. – Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2015. – 123 б.

ларни бартараф қилиш тўғрисида суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг тақдимномаси асос бўлиши, 299-моддада тақдимнома ва хусусий ажримларни бажариш мажбуриятлари, 300-моддада фуқаронинг ижтимоий бурчини намунали бажарганлиги тўғрисидаги тақдимнома ва хусусий ажрим тўғрисидаги қоидалар белгиланган.

Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги «Терроризмга қарши кураш тўғрисида»ги қонуни профилактика хизматларининг терроризмга қарши курашиш, хусусан унинг олдини олиш бўйича фаолиятини тартибга солувчи манба бўлиб, уларнинг фуқаролик жамияти институтлари билан ҳамкорлигини белгилаб беради. Қонуннинг 5-моддасида террорчилик фаолиятининг олдини олиш давлат органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ҳамда жамоат бирлашмалари, шунингдек, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва фуқаролар томонидан сиёсий, ижтимоий-иқтисодий, ҳуқуқий ва бошқа профилактик чоралар мажмуини қўллаш орқали амалга оширади, дейилган бўлса, 6-моддасида давлат бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, жамоат

бирлашмалари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар, мансабдор шахслар, шунингдек, фуқаролар терроризмга қарши курашни амалга оширувчи давлат органларига кўмаклашадилар ва зарур ёрдам берадилар, деб белгиланган. Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 7 январдаги «Бола ҳуқуқлари кафолатлари тўғрисида»ги қонунида профилактика хизматлари ва фуқаролик жамияти институтларининг муайян вазифалари белгиланган. Унинг 6-моддасида бола ҳуқуқларини таъминлашда фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва нодавлат ноижорат ташкилотларининг иштироки назарда тутилган бўлиб, унга кўра фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва нодавлат ноижорат ташкилотлари болага унинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини рўёбга чиқаришда ва ҳимоя қилишда кўмаклашади, болага ёки унинг қонуний вакилига ҳуқуқий, услубий, ахборотга оид ва бошқа ёрдамлар кўрсатади. Бундан ташқари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва нодавлат ноижорат ташкилотлари бола ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш бўйича давлат дастурлари ва ҳудудий дастурларни

ишлаб чиқишда ҳамда рўёбга чиқаришда иштирок этиши ҳамда бола ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини таъминлашга доир ваколатларни амалга оширишда давлатдан ва халқаро ташкилотлардан услубий, ташкилий ҳамда молиявий ёрдам олиши мумкинлиги белгиланган. Ушбу норма профилактика хизматларининг фуқаролик жамияти институтлари билан бола ҳуқуқларини таъминлаш бўйича фаолиятида ҳамкорлигини белгилаб беради.

Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 29 сентябрдаги «Вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикаси тўғрисида»ги қонунининг 19-моддасида вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикасида фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва нодавлат ноижорат ташкилотларининг иштироки белгиланган. Мазкур қонунга асосан, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва нодавлат-ноижорат ташкилотлар ўз ваколатлари доирасида вояга етмаганларнинг маънавий-ахлоқий, ҳуқуқий, эстетик, жисмоний, меҳнат тарбиясида иштирок этади, уларда соғлом турмуш тарзини шакллантиришга кўмаклашади, ижтимоий жиҳатдан хавфли аҳволда бўлган вояга етмаганларга ва оилаларга ёрдам кўрсатади, жазони ижро этиш муассасаларидан озод қилинган ёки ихтисослаштирилган ўқув-тарбия муассасаларидан қайтиб келган вояга етмаганларнинг ижтимоий-педагогик реабилитация қилиниши ва мослашувига кўмаклашади, вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикасини амалга оширувчи органлар, жумладан, профилактика инспекторлари билан фуқаролар ҳамкорлик қилади

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 2 апрелдаги “Ички ишлар органларининг жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасидаги фаолиятини янада такомиллаштириш бўйича кўшимча ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ- 5050-сонли Қарори.
2. Ўзбекистон Республикаси ИИВнинг 151-сонли “Ички ишлар органларининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўлинмалари фаолиятини ташкил этиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида”ги 2017 йил 12 июль буйруғи.
3. Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Халқ таълими вазирлигининг 2014-йил 4- ноябрда қабул қилинган «Ҳуқуқбузарликлар фактлари ҳамда ҳуқуқбузарликлар билан боғлиқ бошқа ҳолатлар ҳақида ички ишлар органларига хабар қилиш тартиби тўғрисидаги йўриқномани тасдиқлаш ҳақида»ги 36/18/49/56-сонли кўшма қарори.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 24 декабрдаги “Жамоат хавфсизлигини таъминлаш самарадорлигини ошириш бўйича кўшимча чора- тадбирлар тўғрисида “ 4075-сонли Қарори.
5. Ўзбекистон Республикаси Олий суди пленумининг 2004 йил 24 сентябрдаги “Қасдан одам ўлдиришга доир ишлар бўйича суд амалиёти тўғрисида “ги 13-сонли қарори
6. Ички ишлар органларининг профилактик фаолиятини бошқариш: Дарслик / Б.А. Матлюбов, Ў.Х. Мухамедов, А.С.Турсунов, З.А.Амиров, Б.Ф.Алимов. Масъул муҳаррир Б.А. Матлюбов – Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2018.
– 295 б.
7. Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси: Дарслик./Б.А.Матлюбов, А.С.Турсунов, С.Б.Хўжакулов ва бошқ.-Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2020.- 294 б.
8. Ички ишлар органлари профилактик фаолияти: Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолияти мутахассислиги учун: Маърузалар курси / А.С. Турсунов, И. Исмаилов, И.Ю. Фозилов, Б.Ф. Алимов, З.А. Амиров, С.Б.
9. Хўжакулов, Қ.А. Саиткулов, Ш.Р. Ғофуров; Масъул муҳаррир Б. А. Матлюбов – Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2018. – 489 б.
10. Профилактика инспекторларининг маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни юритиш фаолияти: Маърузалар курси / А.С. Турсунов, Қ.А. Саиткулов ва бошқ.. Масъул муҳаррир Б.А. Матлюбов.– Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2018. – 125 б.
11. Ўзбекистон Республикасининг «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида»ги қонунга илмий-амалий шарҳ: Қонунга илмий-амалий шарҳ / Муаллифлар жамоаси. Масъул муҳаррир Б.А. Матлюбов. Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2018. Б. 158.